

Maša SKUPNOST

glasilo szdl ljubljana moste-polje

25. Maj

UMETNIŠKA PRILOGA

III. LETNIK — 5. ŠTEVILKA
SEPTEMBER 1978

PIONIRJEM
ČESTITKE OB
PRAZNIKU

ZA DOMOVINO —
S TITOM NAPREJ!

Družbenopolitične
organizacije občine
Ljubljana Moste-Polje

PRVI SPOMINI

Pred dnevom pionirjev smo naprosili Ivana Mačka-Matijo za prispevek, ki naj bi ilustriral njegova otroška leta. »Seveda,« je dejal, »pišem spomine in svoje otroštvo imam že zapisano. Kar pošljem vam del.«

In smo prejeli odlomek, ki vam ga, dragi pionirji, poklanja naš častni občan — morda tudi za primerjavo, kako živite sedaj in kako so se včasih mladi, zelo mladi otroci prebijali skoz začetna leta svojega življenja.

Za civilno prebivalstvo je že leta 1915 zmanjkalo vsega: masti, mesa, moke, sladkorja. Vsak si je pomagal, kot je vedel in znal. Spominjam se, da smo, na primer, doma sadili sladkorno peso. Ko smo jo izkopali, smo jo tako dolgo kuhali, da je v loncu ostala nekaka usedlina, s katero smo potem sladkali kavo.

Tista leta je pri nas županoval Jaka Dimnik iz Polja, gostilničar in mesar. Bil je edina oblast in zato je počel s svojimi občani, kar se mu je zljubilo. Njegova stvar je bila takrat tudi preskrba prebivalstva z mastjo in mesom. To je delil po svojih načelih — znancem in političnim prijateljem, brezpravna raja pa je dobila ostanke, če so bili gospod župan pri volji. Pred njegovo mesnico smo stali v vrstah ure in ure in nemalokdaj odšli praznih rok. Spominjam se nekega zimskega dne. Že nekaj ur smo cepetali na mrazu. Ob desetih je Dimnik mesnico brez besed zaprl, mi pa smo drgetaje čakali naprej. Ko je bilo ženskam dovolj, so začele kričati in mesarja zmerjati. Otroci, ki nam je vsém krulilo v želodcih, smo začeli metati v okna snežene kepe. Mesar se je zbal za šipe in je mesnico odprl. Za mizo v mesnici so se gostili mesar, neki Plankar in nadučitelj Mihelič z golažem in litrom vina.

Nadaljevanje na 4. strani

PRVI SPOMINI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Nadučitelj, ki ga otroci nismo prav nič spoštovali in smo mu dali vzdevek »krot-nik«, me je porogljivo vprašal: »Maček, kaj bi tudi ti rad jedel meso?« Bil sem užaljen in za vselej se mi je pristudil.

Tako kot z mesom, je bilo tudi z drugo prehrano. V skladišču vevške papirnice so nekoč delili moko. Ponjo sva šla skupaj s sinom najbogatejšega kmeta v vasi — Primarja, ki je imel dva grunta in čigar družina vso vojno ni bila en sam dan brez hlebca na mizi. Ko je v skladišču prišel na vrsto Primar, je dobil vrečo moke, meni pa niso dali nič, čeprav doma nismo imeli niti prgišča moke. Nisem mogel molčati, pa sem vprašal, zakaj je Primarjev dobil, jaz pa ne. Odgovor je bil kratek: »Tiho, mulec!« Med potjo domov sem razmišljal, kako krivični so tisti, ki imajo besedo. Nisem mogel razumeti, zakaj ravna jo tako, pa sem povprašal Primarjevega fanta, če se mu zdi prav, da meni niso dali moke. Odgovoril mi je, da je njegov oče občinski odbornik in da imajo pač pravico do moke.

Naš oče je imel med vojno malo dela in je zato bilo tudi malo zaslužka. Redkokdaj je dobil kje namesto denarja kako hrano. Ljudje so raje plačevali z denarjem, a z njim si nisi mogel kaj prida pomagati, ker ni bilo kje kupovati. Doma smo bili štirje. Redili smo kravo, da smo imeli mleko. Pridelali smo nekaj krompirja, nekaj zelenjave. To pa je bilo tudi vse. Čeprav sem bil še majhen, sem pogosto hodil k teti v Ljubljano. Imela je moža poštarja, ki je kot državni uradnik dobival krušne karte. Hčerki pa sta delali v vojaški bolnišnici in sta tam dobivali toliko hrane, da so je imeli vsi štirje dovolj. Zato je teta dostikrat odstopila krušne karte nam, jaz pa sem z njimi hodil

v pekarijo po koruzne hlebčke. Nosil sem jih domov v nahrbtniku, kjer pa so se mi vselej zdrobili. Navadno sem se vrnil domov okoli poldneva, ko je bil čas kosila. Poveznil sem nahrbtnik na mizo in hlebčki niso bili prav nič več podobni kruhu, prej žgancem. Mama je oddelila vsakomur kopeček, dodala še malo kave in — kosilo je bilo tu.

Že leta 1915 so se začele vračati s fronte razbite vojaške enote. Vse vasi ob Savi so bile polne vojaštva. Vojake so nastanili po hišah — vsaka hiša jih je morala sprejeti predvideno število. Bili so različnih narodnosti: Hrvati, Čehi, Avstrijci, Madžari. Za otroke je bilo to spet novo doživetje. Navezovali smo stike z vojaki in se skušali z njimi sporazumevati. Najlažje je bilo s Hrvati. Tudi s Čehi je šlo kar dobro. Avstrijci so nas sicer slabo razumeli, pa smo se mi potrudili in skušali zlobudrati po njihovo; takrat sem se za silo naučil tolči po nemško. Nikakor pa se nismo mogli sporazumeti z Madžari; z madžarščino ni in ni šlo. Ko smo se otroci spoznali z vojaki, smo kmalu začeli pogledovati v njihove poljske kuhinje. Iz kotlov je prijetno dišalo. Navadili smo se hoditi tja po razdelitvi hrane, kajti če je bil komandant razumevajoč, je dovolil — potem ko je vojska že dobila dodatek — ostanek hrane razdeliti med otroke. Kdo bi popisal vsakokratno veselje, kadar smo jo s polnim loncem ucvrli proti domu!

Tedaj sem spoznal tudi madžarsko specialiteto — golaž. Madžari so ga pogosto imeli na jedilniku. Morda celo prepogosto, kajti večkrat je kdo od njih rad zamenjal svojo porcijo za lonček kmečkega močnika. Golaž je bil sicer močno papriciran, vendar nam je šel v slast.

Pri nas je nekaj časa stanova vojak —

Livade med Ljubljano in Savo — pod Zadobrovo

Čeh, ki je imel na skrbi oficirsko skladišče hrane, v katerem so imeli vsega: sladkorja, čokolade, piškotov — skratka dobrot, o katerih smo otroci takrat lahko samo sanjali. Čeh je bil dobrega srca in večkrat smo ga nagovarjali, naj nam kaj prinese. Še danes mi zveni v ušesih njegov odgovor: »Počkej malo, počkej, bum že dal!« In res je bil mož beseda. Ko smo se otroci vračali iz šole mimo skladišča, smo iz torb pobrali knjige, on pa nam je napolnil torbe s tem, kar je imel pri roki. Meni je včasih nasul celo malo več, menda zato, ker je pri nas stanova.

Otroške skomine po hrani pa so bile prevelike, da bi jih potešila skladišniškova občasna darežljivost. Skupina otrok, ki smo razmere bolje poznali, je hodila okoli poda, kjer je bilo skladišče, kot maček okoli vrele kaše. Ugotovili smo, da ima pod lino proti hlevu, a je bila popolnoma zadelana s senom. Odločili smo se in skopali skozi seno rov — prav do lina. Zdaj je bilo treba samo še odmakniti deske in bili smo v skladišču. Čeprav je bil pogled na skladovnice dobrot zapeljiv, smo se modro odločili, da bomo vsakokrat vzeli le toliko, da ne bo mogel nihče opaziti vrzeli. Dostikrat smo si tako potešili lakoto, ne da bi nam kdo prišel na sled. Sicer pa o morebitnih posledicah niti razmišljali nismo. Za nas je bila takrat želja najesti se močnejša od vsega drugega.

V tistih časih sem spoznal še eno vojaško prehransko bazo: kasarno ob Ljubljani v Mostah, kjer so imeli pekarno, mesarijo, kuhinjo. Tej kasarni smo pravili »prileks magacin«. Tu so vojaki, ki so potrebovali denar za gostilno in za ženske, kdaj pa kdaj kaj prodali, čeprav so se močno bali oficirjev in kontrole. Težko je bilo karkoli spraviti prek ograje, ker so bile povsod razpostavljene straže. Včasih pa se mi je le posrečilo dobiti kak hlebec vojaškega kruha, celo kak kos slabšega mesa. Vse te moje »preskrbovalne akcije« so šle sicer na račun šole, a pouku sem se prav rad odrekel.

PROTI NASILJU

Šola je bila zame prav dolgočasna. Poleg branja in pisanja so nas učili nekaj računstva, nekaj zemljepisa in nekaj malega zgodovine. Dobro pa smo morali poznati družine avstrijskih cesarjev. Učili so nas v slovenščini, v tretjem razredu pa

Rojstna hiša Ivana Mačka-Mati je v Zadobrovi

JANE KAVČIČ se je rodil 1. 1923 v Doljem Logatcu. Do 3. razreda je tam hodil v osnovno šolo, raka se je 1. 1933 s starši preselil v Polje, kjer je končal še dva razreda osnovne šole ter nadaljeval šolanje na ljubljanski klasični gimnaziji. Po končanem 3. razredu je prestopil na realno in 1. 1942 maturiral. Formalno se je vpisal na tehnično fakulteto ljubljanske univerze, a Italijani so jo kmalu zaprli in Kavčič se je zaposlil pri železnici. Maja 1945 je stopil v KNOJ, bil nato premeščen v X. ljubljansko brigado, jeseni 1947 pa se je demobiliziral.

S filmom se je začel baviti že na realki in prve priložnostne kadre je posnel na ozkotračni film. Po prihodu iz vojske je začel pisati v Naš kino in 1. 1948 se je vključil v ekipo filma Na svoji zemlji — sprva kot pomočnik akviziterja, a napredoval je pri tem filmu do asistenta režije.

Režiser I. Pretnar mu je kot mlajšemu entuziastu ponudil delo pri filmskem Obzorniku. Nastajali so kratki dokumentarci (npr. Granit na Pohorju, 1949), za katere je dobil priznanje direktorja za kinematografijo LRS. Tedaj je začel samostojno delati, sprva še kratke filme za Obzornik, pa propagandne filme, agitke, turistične filme, gospodarske preglede itn. Debitiral je 1. 1955 z I. Pretnarjem in Fr. Kosmačem pri filmu Tri zgodbe. Za tem so se zvrstili filmi Akcija (1960), Lov za zmajem (1961), Minuta za umor (1962), Nevidni bataljon (1967), Begunec (1973).

Sodelovanje pri drugih, tudi koprodukcijskih filmih pomeni za Kavčiča nadaljnje izpopolnjevanje. Asistirale so pri Dalmatinski svadbi režiserja Geze von Bolvacy (1952), pri Veliki sinji cesti režiserja Gilla Pontecorva (1955), pri Ogradi režiserja Armanda Gattija (1959), pri filmu Vrata topov režiserja Leopolda Savoneja (1968), pri filmu Tri četrtine sonce režiserja Jožeta Babiča — Kavčič je bil pri tem filmu umetniški vodja (1960).

Vmes je režiral svoje projekte ali v sodelovanju z J. Čukom, M. Rožancem, D. Smoletom, S. Rozmanom, I. Ribičem in drugimi. Pisal je radijske in TV igre, med drugimi Vlak 612 (1953), Tangente (1963), In articulo mortis (1964), Prijatelj (1965).

Mnogo njegovih del, sinopsisov, scenarijev in snemalnih knjig ni ekraniziranih (npr. Romantiki, Mesto za žico).

Po noveli Vitana Mala Teci, teci, kuža moj je 1. 1976 režiral doslej najuspešnejši svoj (barvni) film SREČA NA VRVICI, pripravlja pa nov film »za otroke in odrasle«.

Za Srečo na vrvi in za prejšnje filme je prejel več domačih in tujih priznanj ter nagrad, letos tudi nagrado Prešernovega sklada.

Iz tehnične snemalne knjige za film SREČA NA VRVICI (delovni naslov Drži se, moj črni kuža, 1976) objavljamo odlomek

50. Stopnišče z dvigalom — razglasna deska

442. BL — SR —

Razglasna deska.

Vidimo Roka (BL), kako bere z razglasne deske. Bere na glas. Za njim stegujejo vratove tudi drugi. Vsi so tu.

ROK: Zaradi nenehnih pritožb stanovalcev glede kršitve hišnega reda (odlok MO 753/62), ki se nanaša na rejo domačih živali ...

443. BL

Jakob moli jezik iz gobca in gleda naokrog, kot da se razglas njegova sploh ne tiče. Maticeva roka ga potrepja po glavi. Pes dvigne glavo in ga hvalježno pogleda.

ROK OFF: Sklicujem izredni sestanek hišnega sveta. Dnevni red:

444. V

Rok bere:

ROK: Prvič: Pritožba tovarišice Marije Majhen, hišnice in drugih prizadetih zaradi psa tovarišice Škerjanc.

445. A

Dečki pogledajo Matica in psa. Matic je prepaden.

NELI: Prekleto frača ...

Ulde Neli.

Blisk jo prizadeto pogleda. Bik brani Bliska.

BIK: Saj ni samo frača ... kaj pa avto ... pa šipa ...

Rok se obrne k otrokom.

ROK: Mir dajte, no!
RDEČELASEC: Naj prebere do konca!

Rok spet začne.

ROK: Drugič, razno!

Prizor iz filma SREČA NA VRVICI

Še en prizor iz istega filma

446. DT

Samo razglas:

Dnevni red: 1. Pritožba tovarišice Marije Majhen, hišnice in drugih prizadetih zaradi psa tovarišice Škerjanc.

2. Razno.

Predsednik hišnega sveta

profesor Jakob Smola l.r.

ROK OFF: Predsednik hišnega sveta profesor Jakob Smola l.r.

447. A

RDEČELASEC: L.r. Kaj pa je to?

ROK: Kdo pa ve.

BIK: Kaj ne ve ... l.r., z levo roko piše ...

NELI: Lole!

RDEČELASEC: To bo čisto nekaj drugega ...

BLISK: Nekaj je treba pogruntati ...

BIK: Kaj?

BLISK: Kaj? Nekaj!

Vztraja Blisk.

448. SR

Rdečelasec, ki stoji ob Roku, je najbolj stvarjen.

RDEČELASEC: Hišni svet so samo ta stari ...

449. BL

Matic, ki sedi z Jakobom na stopnicah, grenko prikimava, kar sam sebi.

NELI OFF: Vsi bodo proti Jakobu.

450. SR

Bik se na široko usti.

BIK: Kaj pa lahko naredijo? Nič!

Neli ga omalovažujoče pogleda.

NELI: Nič! Stran bo moral ...

Izreče Neli na glas slutnjo, ki jih gloda.

451. BL — ZASUK

Matic žalostno reče:

MATIC: Ne dam ga!

In vstane. Nastane tišina.

452. A

Otroci gledajo Jakoba in molče. Nihče se ničesar ne domisli. Kar naenkrat stegne Bik roko in strže z deske razglas.

BIK: Tako! Pa naj se gredo hišni svet ...

NELI: Kaj misliš, da zdaj sestanka ne bo?

BIK: Pa naj bo ... briga me njihov hišni svet ...

In spet tišina.

453. BL

V tej tišini se oglasi mala Nives.

NIVES: A mi nismo hišni svet?

Nekaj otrok se zasmije.

454. SR

Roka pa vprašanje vzpodbudi:

ROK: Saj res, zakaj pa mi nismo hišni svet?

Zakaj nas nihče nič ne vpraša? A?

455. A

Otroci se spogledajo.

456. BL

Tudi Matic zasluti upanje.

Vprašujoče pogleda Roka.

457. V

Blisk nenadoma plane.

BLISK: Tako je!

BIK OFF: Kaj je?

NELI OFF: Kako tako?

BLISK: Mir!

458. BL

BORIS: Govoril sem, howk!

PRVI SPOMINI

(Nadaljevanje s 1. strani)

Nadučitelj, ki ga otroci nismo prav nič spoštovali in smo mu dali vzdevek »krot-nik«, me je porogljivo vprašal: »Maček, kaj bi tudi ti rad jedel meso?« Bil sem užaljen in za vselej se mi je pristudil.

Tako kot z mesom, je bilo tudi z drugo prehrano. V skladišču vevške papirnice so nekoč delili moko. Ponjo sva šla skupaj s sinom najbogatejšega kmeta v vasi — Primarja, ki je imel dva grunta in čigar družina vso vojno ni bila en sam dan brez hlebca na mizi. Ko je v skladišču prišel na vrsto Primar, je dobil vrečo moke, meni pa niso dali nič, čeprav doma nismo imeli niti prgišča moke. Nisem mogel molčati, pa sem vprašal, zakaj je Primarjev dobil, jaz pa ne. Odgovor je bil kratek: »Tiho, mulec!« Med potjo domov sem razmišljal, kako krivični so tisti, ki imajo besedo. Nisem mogel razumeti, zakaj ravna jo tako, pa sem povprašal Primarjevega fanta, če se mu zdi prav, da meni niso dali moke. Odgovoril mi je, da je njegov oče občinski odbornik in da imajo pač pravico do moke.

Naš oče je imel med vojno malo dela in je zato bilo tudi malo zaslužka. Redkokdaj je dobil kje namesto denarja kako hrano. Ljudje so raje plačevali z denarjem, a z njim si nisi mogel kaj prida pomagati, ker ni bilo kje kupovati. Doma smo bili štirje. Redili smo kravo, da smo imeli mleko. Pridelali smo nekaj krompirja, nekaj zelenjave. To pa je bilo tudi vse. Čeprav sem bil še majhen, sem pogosto hodil k teti v Ljubljano. Imela je moža poštarja, ki je kot državni uradnik dobival krušne karte. Hčerki pa sta delali v vojaški bolnišnici in sta tam dobivali toliko hrane, da so je imeli vsi štirje dovolj. Zato je teta dostikrat odstopila krušne karte nam, jaz pa sem z njimi hodil

v pekarijo po koruzne hlebčke. Nosil sem jih domov v nahrbtniku, kjer pa so se mi vselej zdrobili. Navadno sem se vrnil domov okoli poldneva, ko je bil čas kosila. Poveznil sem nahrbtnik na mizo in hlebčki niso bili prav nič več podobni kruhu, prej žgancem. Mama je oddelila vsakomur kopeček, dodala še malo kave in — kosilo je bilo tu.

Že leta 1915 so se začele vračati s fronte razbite vojaške enote. Vse vasi ob Savi so bile polne vojaštva. Vojake so nastanili po hišah — vsaka hiša jih je morala sprejeti predvideno število. Bili so različnih narodnosti: Hrvati, Čehi, Avstrijci, Madžari. Za otroke je bilo to spet novo doživetje. Navezovali smo stike z vojaki in se skušali z njimi sporazumevati. Najlažje je bilo s Hrvati. Tudi s Čehi je šlo kar dobro. Avstrijci so nas sicer slabo razumeli, pa smo se mi potrudili in skušali zlobudrati po njihovo; takrat sem se za silo naučil tolči po nemško. Nikakor pa se nismo mogli sporazumeti z Madžari; z madžarščino ni in ni šlo. Ko smo se otroci spoznali z vojaki, smo kmalu začeli pogledovati v njihove poljske kuhinje. Iz kotlov je prijetno dišalo. Navadili smo se hoditi tja po razdelitvi hrane, kajti če je bil komandant razumevajoč, je dovolil — potem ko je vojska že dobila dodatek — ostanek hrane razdeliti med otroke. Kdo bi popisal vsakokratno veselje, kadar smo jo s polnim loncem ucvrli proti domu!

Tedaj sem spoznal tudi madžarsko specialiteto — golaž. Madžari so ga pogosto imeli na jedilniku. Morda celo prepogosto, kajti večkrat je kdo od njih rad zamenjal svojo porcijo za lonček kmečkega močnika. Golaž je bil sicer močno papriciran, vendar nam je šel v slast.

Pri nas je nekaj časa stanoval vojak —

Livade med Ljubljano in Savo — pod Zadobrovo

Čeh, ki je imel na skrbi oficirsko skladišče hrane, v katerem so imeli vsega: sladkorja, čokolade, piškotov — skratka dobrot, o katerih smo otroci takrat lahko samo sanjali. Čeh je bil dobrega srca in večkrat smo ga nagovarjali, naj nam kaj prinese. Še danes mi zveni v ušesih njegov odgovor: »Počkej malo, počkej, bum že dal!« In res je bil mož beseda. Ko smo se otroci vračali iz šole mimo skladišča, smo iz torb pobrali knjige, on pa nam je napolnil torbe s tem, kar je imel pri roki. Meni je včasih nasul celo malo več, menda zato, ker je pri nas stanoval.

Otroške skomine po hrani pa so bile prevelike, da bi jih potešila skladišniškova občasna darežljivost. Skupina otrok, ki smo razmere bolje poznali, je hodila okoli poda, kjer je bilo skladišče, kot maček okoli vrele kaše. Ugotovili smo, da ima pod lino proti hlevu, a je bila popolnoma zadelana s senom. Odločili smo se in skopali skozi seno rov — prav do lina. Zdaj je bilo treba samo še odmakniti deske in bili smo v skladišču. Čeprav je bil pogled na skladovnice dobrot zapeljiv, smo se modro odločili, da bomo vsakokrat vzeli le toliko, da ne bo mogel nihče opaziti vrzeli. Dostikrat smo si tako potešili lakoto, ne da bi nam kdo prišel na sled. Sicer pa o morebitnih posledicah niti razmišljali nismo. Za nas je bila takrat želja najesti se močnejša od vsega drugega.

V tistih časih sem spoznal še eno vojaško prehransko bazo: kasarno ob Ljubljani v Mostah, kjer so imeli pekarno, mesarijo, kuhinjo. Tej kasarni smo pravili »prileks magacin«. Tu so vojaki, ki so potrebovali denar za gostilno in za ženske, kdaj pa kdaj kaj prodali, čeprav so se močno bali oficirjev in kontrole. Težko je bilo karkoli spraviti prek ograje, ker so bile povsod razpostavljene straže. Včasih pa se mi je le posrečilo dobiti kak hlebec vojaškega kruha, celo kak kos slabšega mesa. Vse te moje »preskrbovalne akcije« so šle sicer na račun šole, a pouku sem se prav rad odrekel.

PROTI NASILJU

Šola je bila zame prav dolgočasna. Poleg branja in pisanja so nas učili nekaj računstva, nekaj zemljepisa in nekaj malega zgodovine. Dobro pa smo morali poznati družine avstrijskih cesarjev. Učili so nas v slovenščini, v tretjem razredu pa

Rojstna hiša Ivana Mačka-Mati je v Zadobrovi

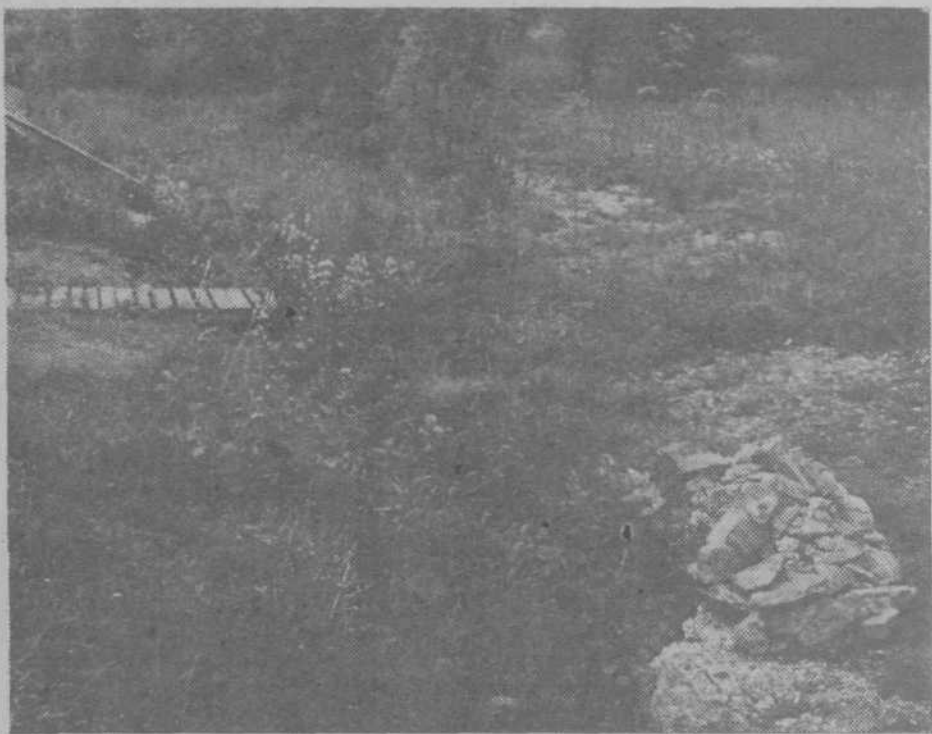
so nas začeli učiti še nemščine. Vse predmete je poučeval en sam učitelj. Šola je bila šestrazredna, imela pa je še dva ponavljalna razreda. Zaposlenih je bilo šest učiteljc in dva učitelja, ki pa sta med vojno odšla na fronto. Ostal je upravitelj Mihelič. Bil je surov do otrok, rad je pretepal. Tudi brez vzroka. Nekoč je našel na cesti bič, ki ga je izgubil nek vojak in odtlej je, namesto z roko, delil udarce z bičem. Prav gotovo ni slutil, kako maščevalni znajo biti otroci. Na dopust z ruske fronte je takrat prišel nek vojak, doma iz Sneberij. Malo okajen je hodil naokoli. Nagovoril me je, jaz pa sem mu začel razlagati, kako hudobnega učitelja imamo. Povedal sem mu, da nas pretepa z bičem, vse, tudi njegovo hčer, ki je bila z menoj v razredu. Vojak se je razburil in vpil: »Potem naj gre na fronto, če se rad pretepa!« Zavil je v gostilno, od tam pa kar med poukom v naš razred. Ker sem mu prej povedal, da ima učitelj bič za vrati, ga je takoj zgrabil in začel udrihati z njim po učitelju. Otroci smo podivjali in ga spodbujali: »Le dajte ga, le dajte ga!« Ko se je vojaku zdelo, da je dovolj, je učitelju zagrozil, da bo še prišel na dopust in odšel skozi vrata. Učitelj Mihelič ni mogel nič ukreniti. Kdo bi tedaj vojaka iskal in kaznoval?

Več spoznanj in resnic kot šola je med vojno otrokom dajalo življenje samo. Lakota, pomanjkanje in druge tegobe nas niso mogle pahnuti v malodušje in brezbriznost. Bili smo strogi opazovalci okolice in po svojih močeh smo skušali uravnavati življenje. Tako nas je strašno bodel v oči odnos oficirjev do vojakov. Oficir je bil popoln gospodar in je z vojniki počel, kar mu je bila volja.

Nekoč je v Zadobrovo prišel bataljon, ki mu je poveljeval nek oberst — Avstrijec. Bil je hudoben do vojakov in nič manj do civilistov. Sovražil je Slovence in nas psoval s svinjami. Vojaki so nam razložili, da se je vrnil živčen s fronte in da ne prenese nobenega poka. Res je uvedel po vaseh strog režim: povsod je moral vladati mir, nikjer ni smelo biti nobenega streljanja. Če je padel kak strel, je takoj razposlal patrulje, ki so iskale strelca. Gorje, če so našli vojaka, ki je streljal. Bil je strogo kaznovan. Tako so nekoč pri nas zvezali nekega vojaka čez roke in prsi ter ga obesili na kozolec tako, da se je samo s prsti dotikal tal. Ne vem, zakaj je bil kaznovan. Visel je na soncu nekaj ur brez vode in je ves obnemogel. Pred njim je stala straža. Nas otroke je dogodek hudo prizadel. Rešili vojaka nismo mogli, hoteli pa smo mu vsaj pomagati. Dogovorili smo se, da bo skupina zamotila stražarja s pogovorom, medtem pa se bom jaz skušal približati kaznovanemu. Vzel sem lonec vode, splezal po latih na kozolec in z vrha vlival vojaku vodo v usta. Nikoli nisem pozabil njegovega hvaležnega pogleda.

Po tem dogodku smo otroci obersta še bolj sovražili. Vendar smo razmišljali, kako bi mu zagodili. Ker smo vedeli, kako zelo ga razburja streljanje, smo si priskrbeli naboje. Pušk nismo imeli, pa smo si izmislili poseben način vžiga. Naboj smo položili na leseno rogovilico, pod njjo pa prižgali svečo. Ko se je naboj dovolj ogrel, je počilo, kot bi ustrelil s puško. Takoj po vžigu smo zbežali k Savi in se vrnili šele čez kako pol-druugo uro, ko se je preplah še polegel. Patrulje so namreč po vsakem našem podvigu prekržarile teren po dolgem in počez.

Čisto podzavestno se je počasi naselil v meni nek poseben odnos do Avstrijcev. Postali so mi bolj zopni od drugih vojakov. Zato sem njim prej kakšno zagodel kot drugim. V naši soseski sta revno živela vsak v svoji lesenjači, dva starčka. Vedel sem, kako si želita tobaka. Odločil sem se in ukradel tobak Dunajčanu — kaplarju, ki je stanoval pri nas — in ga odnesel stari sosedoma. Kaplar je vedel, da pri hiši nihče ne kadi in je takoj osumil mene. Pretepel

»Pod Zadobrovo je bilo tiste čase ob potoku šest mlinov... Danes tudi Hlebševega mlina ni več.«

Na sliki: zadnji kamni starega Hlebševega mlina ob potoku, ki se zdaj še komaj opazen zliva v Savo pod Zadobrovo

me je, a to me ni zmotilo, da mu ne bi še drugič izmaknil tobaka za stara dva. Takrat se nisem še prav nič zavedal, kakšni so odnosi med nami in Avstrijci. Vedel sem, da živimo v isti državi, pa da govorimo vsak svoj jezik. Kaj več nisem slišal, sam pa razmišljati še nisem znal.

PRVI POLITIČNI NAUK

Menda je bilo 1916. leta, ko so nam v šoli razložili, da bo treba po vaseh zbirati

»Šola je bila šestrazredna, imela pa je še dva ponavljalna razreda.« Stari del »stare šole« v Polju, kamor je Ivan Maček hodil v osnovno šolo. Zadaž kasnejši prizidek in skupni vhod. (vse: foto AM)

zlatu »za cesarja, domovino in zmago«. Mene in sošolca Franca Primarja je učiteljica Majerjeva določila za zbiranje zlata v Zadobrovi. Dala nama je popisno polo, na katero je vpisala potrebne rubrike in nama še enkrat dala navodilo, kako morava ljudem povedati, po kaj sva prišla. Obiskala sva tri hiše v vasi. Pri dveh so naju odslovili, češ da nimajo zlata, pri tretji pa nama je ženica dala strgano verižico. Ker me je vleklo ven iz vasi, sem sošolcu predlagal, da greva v Hlebšev mlin.

Pod Zadobrovo je bilo tiste čase ob potoku šest mlinov, od katerega so štirje še

mleli. Z regulacijo Save se je njena struga poglobljala, pritoki pa so usihali. Danes tudi Hlebševega mlina ni več, njegova hiša pa še kljubuje času. V Hlebšev mlin sem včasih nesel mlet žito, še večkrat pa sem tja zavil na obisk k staremu Hlebšu. Bil je prijazen in rad se je menil z menoj. Verno sem ga poslušal, ker je vedel povedati veliko zanimivega. In še nekaj me je vleklo k njemu: vsakokrat mi je odrezal kos kruha.

Tako mi je torej prišlo na misel, da bi z nabiralno polo zavila še k Hlebšu. Obnašala sva se, kot nama je bilo naročeno. Vljudno sva pozdravila, potem pa sem začel razlagati, da zbirava zlato »za cesarja, domovino in zmago«. Mlinar naju je premeril od pete do glave, naročil sošolcu Primarju, naj počaka zunaj, mene pa je povedel v hišo. Dal mi je zagozo kruha, drugi kos pa je odrezal za Primarja in mu ga odnesel pred hišo. Vrnil se je in mi velel, naj mu še enkrat razložim, za koga, da zbirava zlato. Seveda sem naučene besede vse še enkrat ponovil, on pa je sedel in mi počasi začel razlagati, da mi Slovenci nimamo cesarja, ta, o katerem jaz govorim, da je avstrijski. Avstrijci pa niso naši prijatelji, ne marajo nas. Mi moramo zanje samo delati in jim plačevati davke. Tudi vojna ni zaradi nas, za Avstrijce umirajo na fronti naši ljudje. Skratka, nič prida ni ta cesar, za katerega bi jaz rad nabral zlata. In zato ni prav, da nabiram zanj. Hlebš je dejal, naj nabiralno polo kar vrnem učiteljici Majerjevi in naj kar sama nabira za svoje Avstrijce. Zabičal pa mi je, da ne smem prav nikomur povedati, kaj vse mi je razložil o cesarju pridaniču. Obljubil sem mu, da ne bom. Držal sem obljubo. Nikomur nisem pravil o tem; ne sošolcu, ki me je spremljal, ne komu drugemu. Naslednji dan sem nabiralno polo vrnil učiteljici in dejal, da ne bom več pobiral. Razburila se je in hotela je vedeti, kdo mi je to naročil. Rekel sem ji, da ljudje nimajo zlata, saj sva dobila samo verižico. Določila je drugega šolarja in naprej mi zlato za cesarja ni bilo več mar.

IVAN MAČEK-MATIJA

PRVA BRAZDA

glasilo učencev OŠ Vide Pregarc,
je zaoralo pred dvajsetimi leti

Osnovnošolska glasila imajo v naši občini že lepo tradicijo. Januarja letos smo predstavili prvega našega 20-letnika: glasilo OŠ Ketteja in Murna. In že se mu pridružuje prav toliko »star« jubilat.

Takole je zapisala v 1. št. 1. letnika učiteljica slovenskega jezika Nada Carevska: »Prva brazda je otrok pomladi. Porodila se je za 40. obletnico naše KP kot glasilo šolske mladine delavskih Most...«

In predsednik takratnega šolskega odbora Ciril Dimnik: »Zaorali ste ledino, dragi mladinci in pionirji... Naj vam Prva brazda pomaga pri oranju vaše življenjske poti... Pričakujemo, da postanete dobri delavci, znanstveniki, sposobni branilci domovine... Odprta vam je široka pot napredka...«

Današnja mladina

Povsod se najde kdo, ki vpraša,
kakšna je mladina naša.
Kakšna? Ali res ne veste, kakšna?
Glejte, takšna!

Pri oknu deklica sedi
in vse vesela se smeji.
Pa zakaj? O, le zakaj?
Danes si bo kavbojke kupila
pa se je razveselila.

Tam se zopet fanta dva
prerivata in suvata.
Pa zakaj? O, le zakaj?
Prepirata se obadva,
kdo njih lepše špičake ima.

In tamkav v sobici
pred ogledalom deklica stoji.
Pa zakaj? O, le zakaj?
Pričesko novo gleda si,
če morda z njo kaj v redu ni.

Spet druga pred izložbo stoji
in vsa zavzeta vanjo strmi.
Pa zakaj? O, le zakaj?
Seveda — čevlji so z visoko peto
in vanje gleda tako vneto.

Pa vsa mladina taka ni
in marsikdo se pridno uči.
Pa zakaj? O, le zakaj?
Zanimajo jih sateliti,
je treba v glavo dosti znanja vlti.

In znati treba je še mnogo več in bolje,
če hočeš iti tja v vesolje.
Pa zakaj? O, le zakaj?
Tam polno čudnih je skrivnosti
in mnogo, mnogo je novosti...

ALBINCA KRISTAN,
7. c 1980

In zaorali so mladi vsako leto nekajkrat tudi s svojim glasilom. Kako naj ponazorimo z nekaj prispevki iz različnih letnikov Prve brazde.

Njegov dom — njegov boj

Bil je večer.

Zunaj je deževalo. Sotla je bučala in udarjala ob bregove, kjer se je mlado lesovje upiralo vetru. Nikjer ni bilo žive duše. Vse hišice so bile zagrnjene v temo. Le ona ob cerkvi je bila razsvetljena. V njej je mati Marija rodila svojega sedmega otroka. Bil je fantek, majhen fantič s svetlim puhkom na glavi. Oče Franjo ga je krstil za Josipa. Pri porodu je pomagala stara Jakupinka, ki je vsakemu otroku, kateremu je pomagala na svet, prerokovala. Novorojencu Josipu je predvidela, da bo iz njega postal nekoč velik mož. In ni se zmotila...

Josip je preživel svoja otroška leta pri dedu Martinu. Toda od njega se je moral kmalu posloviti, ker se je začelo šolanje in je mati želela, da bi se šolal na Hrvaškem. V šoli mu ni šlo najbolje, čeprav je bil zelo bister. Največjo težavo mu je povzročal jezik, kajti pri dedu je govoril po slovensko. Ko pa se je privadil hrvaščine, je bilo bolje. V šoli je bil razposajen in neugnan. Vedno

je vse prvi naredil, nato pa se je obračal na vse strani in se meril s sošolci. Bil je vesel in zelo bister deček. Nikoli se ni sramoval, da je reven. Ljubil je svojo rodno vas Kurnovec, svojo mater, očeta, brate, sestre ter svoj narod in domovino.

Že kmalu je spoznal vse bridkosti in krivice delavskega in proletarskega življenja. Zato se je še zelo mlad vključil v delavsko gibanje ter se s somišljeniki bojeval proti kapitalizmu. Bojeval se je zagrizeno in neprenehoma, kljub nevarnostim, ki so takrat pretile komunistom. Vedel je, da bo njegov boj rodil obilne sadove.

In to se je tudi zgodilo. Po krvavem, a zmagovitem narodnoosvobodilnem boju se sadovi njegovega dela kažejo v vsem življenju, ki ga danes živimo. Delavec ima oblast v svojih rokah in po vsej domovini vlada pravica. Vse pa nas vodi tovariš Tito, Josip Broz.

LILJANA TADIĆ,
8. a 1977

Delovni dan rudarja nekdanj in danes

Drrrrr!

Ves zaspan sem vstal. Zbudila me je nova budilka, vendar me njen kovinski zvok ni nič razveselil. Vstal sem s slamnjače, ki sem jo napel v vlažni kletni sobici. Dvignil sem se s postelje in oblekel razcapano in ponošeno obleko. Odprl sem vrata in stopil na ulico. Deževalo je. Spet sem pomislil na bedno življenje in na težko delo v rudniku. Nehote sem oboje primerjal z življenjem kapitalistov. Že takrat sem vedel, da bo s tem redom konec, čeprav bom moral žrtvovati življenje.

Prišel sem pred rudnik. Sirena je že oznanjala začetek dvanajsturnega delavnika. S Karlom sva se napotila v dvigalo, se spustila na dno rudnika in odšla v najbolj umazan jašek. Tam sva ves dan garala in preklinjala to umazano delo.

Zvečer sem zgaran prišel v svoje »stanovanje«. Komaj sem uspel umiti se, to zapisati in nekaj pojesti. Vrgel sem se na slamnjačo in ...

6. april 1938

Zjutraj me je zbudila budilka. Vstal sem, se oblekel, umil ter se napotil v kantino, kjer sem pozajtrkoval in se odpravil na delo. Sirena je oznanila začetek osemurnega delavnika. Stopil sem v dvigalo in se spustil v jašek, kjer je že delalo nekaj rudarjev. Hitro so minile štiri ure in zopet sem odšel v kantino na kosilo. In nato nazaj v rudnik. Po dokaj napornem delu sem odšel pod prho ter svež prišel domov, kjer me je čakala zbrana družina. Povečerjali smo ter se odpravili gledat TV.

Upam, da ste opazili razliko med dnevnikom rudarja iz 1938 in zapisom iz 1976.

Toda vseeno mislim, da rudarje še premalo spoštujemo, saj nam oni dajejo toploto, elektriko in še mnogo drugega.

ROMAN BERČON,

7. a 1976

1. št. 1. letnika glasila učencev OŠ Vide Pregarc PRVA BRAZDA, naslovna stran

Obisk v starih časih

Za domačo nalogo smo dobili spis o starih časih. Ali ni neumno pisati o času, v katerem se še rodil nisi? To sem tudi povedal stricu. Pritrdil mi je, a se ponudil, da me popelje v čase naših prednikov.

Sedla sva v avto in se odpeljala. Iz radija se je zaslíšal glas pevca, ki je navdušeno krulil twist, nad nama je plavalo žgoče sonce, skratka bil je »tip-top« dan.

Ustavila sva se pred neko večjo vasico.

»V Ljubljani sva,« je ugotovil stric.

»To pa ne bo držalo,« sem se začel čuditi, a sem kmalu odnehal, kajti zagledal sem tablo z napisom LJUBLJANA.

»Ali veš koliko prebivalcev je imela Ljubljana v starih časih?« je strokovno vprašal stric.

»Ne, jih nisem štel. Pa ti, veš?«

»No ja, je vseeno pojdiva naprej, tamle je stražarnica,« je rekel tokrat manj učeno in zapeljal do gručice policajev.

Ko sva prilezla iz avtomobila, so naju obstopili in začeli ogledovati najino škatlo. Čudno se jim je zdelo, da voz nima konj. Sum se je povečal, ko so zaslíšali twist; mislili so, da imava v avtu zaprtega prašiča.

Tedaj stopi eden od policajev k nama in naju v imenu postaje naprosi, da greva z njim, češ da se ukvarjava s prekupčevanjem prašičev. A njegovo vljudno povabilo sva odklonila, hitro skočila v avto ter oddirjala. Policaji pa sablje ven in hajdi za zločincema. Kmalu so naju začeli dohajati, ker stric ni mogel zavijati v tako ozkih ulicah. »Pritisni,« sem ga priganjal, »ali ne vidiš, da nama grozijo s tistimi pipcil!«

Tedaj je začelo nekaj padati po strehi. Začuden sem ugotovil, da so to jajca, pomije in druga lepota sredstva za najin avto.

To vse so nama podarile gospodinje, ki so navdušeno bombardirale avto. Mislile so, da sva zločince, ker se je za nama podila takšna množica policajev.

»Vraga, to bo pa slaba naloga,« sem dejal in utihnil, ker je skoz odprto okno prifrčalo jajce in se razbilo na moji lubenici. Ko je rumenjaki pritekel do ust, sem ga lepo poliznil.

»Dobrodošel,« sem si mislil, »danes nisem še nič jedel.«

Policaji pa so se nama vedno bolj bližali. A hitreje nisva mogla. No, vendar. Zapeljala sva v današnji čas. Stric si je otrl pot z obraza. A volan je izpusti in avto se je veselo odpeljal proti zidu in ga poljubil. Stric ga pri tem ni maral motiti in je v loku zletel v občestni kamen.

Da bi videli, kako je bil smešen in kako moško je sedel na svojem podstavku!

Tako se je končal obisk v starih časih. Z nalogo seveda ni bilo nič, kajti naslov ni bil »Lov za prekupčevalci«.

ZLATKO ŠETINC,
6. b 1963

Nesrečni Miha

*Naš ubogi Miha kiha,
da od njega vse beži.
Zunaj mrzla burja piha,
on pa v postelji leži.*

*Včerja sankal se po bregu,
kepe je valil.
Padel je po belem bregu,
revez se je prehladil.*

*Tetka, očka, stric in mama
okrog njega vsi sede.
Pojejo mu: »Nina, nana,
sinko, brž pozdravi se!«*

*Miha pa še vedno kiha.
Gripa ga za vrat drži.
Letos nič več, ljubi Miha,
ne boš sedel na sani.*

ŽIVA UREKAR,
7. b 1970

KAKO SEM KUHAL KROMPIR

V poletnih počitnicah prevzamem v naši družini vlogo prvega kuharja. To delo jemljem zelo resno. Vanj vlagam vse svoje znanje, ki sem si ga pridobil, ko sem gledal oddaje mojstra Ivačiča. Moj prvi pomočnik je sestra, ki opravlja manj častna dela.

Eden prvih jedilnikov je vseboval kot prikuho krompir. Ob mojem skrbnem nadzorovanju mi ga je pomočnica oprala. Nato sem ga dal v ekonom lonec, ga skrbno zaprl in postavil na štedil-

nik. Krompir se je nekaj časa kuhal. S sestro sva ravno trebila solato, ko je prišla mati. Takoj je postala pozorna na čuden šum, ki je prihajal iz lonca, a mene ni več ozmerjala. Vprašala je, če sem dal v lonec kaj vode. Tedaj sem se spomnil... Mama je hitro odstavila lonec in odvila ventil. Ko smo lonec odprli, je bil krompir sicer mehek, vendar neužit. Tako smo se morali zadovoljiti s kruhom in solato. Od takrat sem pri kuhanju previdnejši.

RAJKO BRGLEZ,
7. c 1968

Od kmečkega sina do predsednika okrajnega ljudskega odbora

Do nedavnega smo ga domala sleherni dan srečevali. Tu je kaj postoril, tam kaj predlagal, zopet drugje vodil sejo, hitel domov v Okiškega ulico št. 35, pa se zopet vračal na družbeno delo. Da, Aleš Jelenc je. A leta 1942 je bil na seznamu talcev. Kako je ušel smrti, povzemamo iz knjige Jožeta Vidica Beg z morišča (za-ložba Borec, Ljubljana 1972) nekoliko skraćeno poglavje:

Sedemnajstega aprila 1942. leta so partizani na Jesenicah ubili jesenškega župana Karla Lukmana. Nemočni proti partizanskim enotam so Nemci iz maščevanja ustrelili 50 talcev, 50 jesenških družin pa izselili v razna taborišča. Toda Nemci niso ustrelili talcev na Jesenicah, v Dragi ali na vrtu begunjskih zaporov, temveč so jih odpeljali čez mejo. Sorodniki talcev dalj časa niso vedeli o njihovi usodi. Širile so se govorice, da jih sploh niso ustrelili, temveč le poslali na prisilno delo v Nemčijo...

Na lepaku, ki je oznanjal smrt petdesetih talcev, je pod redno številko 44 zapisano tudi ime Aleša Jelenca. Zakaj ga niso ustrelili v Mauthausnu?

»Doma sem iz Dražgoš,« je začel pripovedovati tovariš Aleš, ko sva se srečala v njegovem stanovanju v Ljubljani. »Oče je bil kmet. In to napreden kmet, ki so ga uničili davki.

Meni je bila namenjena vojaška kariera. Bil sem aktivni podoficir hidroaviacije v Divoljah pri Splitu. Kraj so imenovali mala Moskva, ker smo se kljub uradni jugoslovanski politiki ogrevali za sodelovanje s Sovjetsko zvezo. Med nami je krožila socialistična literatura, ki nas je navduševala in vzgajala v naprednem duhu. Spoznavali smo bistvo razrednega boja, nijnost zmage socializma nad kapitalizmom, vizijo takšnega državnega sistema, v katerem bodo imeli vsi ljudje enake pravice ne glede na nacionalnost, versko pripadnost in barvo kože.

Ko je 1936. leta izbruhnila španska državljanska vojna, so v Divoljah aretirali pet aktivnih podoficirjev, med njimi tudi mene, ker smo agitirali za špansko revolucijo in širili propagando za Sovjetsko zvezo. Zaradi naprednih idej so me kazensko odpustili iz aktivne službe. Vrnil sem se domov, na Javornik, kamor se je preselil leta 1923 moj oče z družino. Po šestih mesecih iskanja sem nazadnje le našel službo v železnici. Policija me je nadzirala, zato nisem smel sodelovati v naprednih organizacijah; bil sem aktiven v planinskem društvu in pri raznih športnih organizacijah.

Začetek vojne sem dočkal doma na Javorniku. Kot prostovoljec sem takoj odpotoval v Divolje, kjer sem doživel več bombardiranj italijanske aviacije in razsulo stare Jugoslavije.

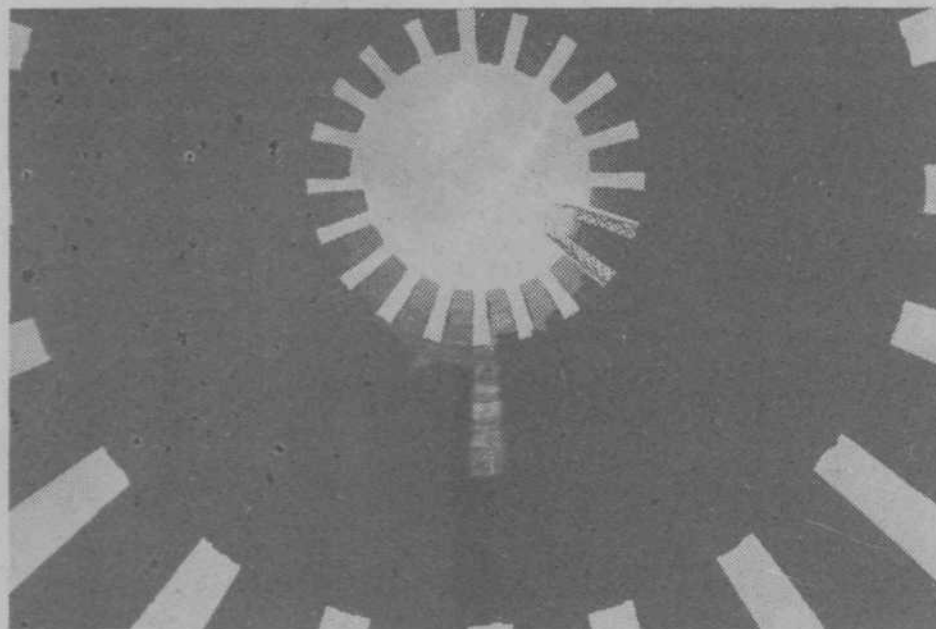
Težko je opisati občutke, ko sem gledal, kako se okupator šopiri po naši zemlji. Čeprav smo vedeli za trhljost starega režima in vojske, vseeno nismo pričakovali tako hitre kapitulacije in popolne nesposobnosti ter nepripravljenosti za obrambo domovine. Vrnili sem se domov in se znova zaposlil v železnici.

Nekega dne maja 1941. leta sta me obiskala Polde Stražišar in Franc Mencinger. Naročila sta mi, naj prevzamem organizacijo ilegalne partizanske tiskarne. Ciklostilni stroj je partijska celica na Jesenicah imela že prej. Poročila so sestavljali sami. Matrice in material smo dobivali v železnici. S pisalnim strojem je pisala po-

ročila in gesla na matrice Jelinčičeva. To je delala v železnici med službo.

Tiskali smo Radio vestnik, Slovenski poročevalec in letake s pozivi za boj. Bili smo menda prva partizanska tehnika v Sloveniji. Iz tiskarne je propagandni material nosila Cilka Traven, kasneje pa tudi Francka Logar. Po kurirjih smo literaturo pošiljali v razne kraje, tam pa so jo spet prevzemali drugi razpečevalci, ki so jo razdeljevali ljudem po sistemu: preberi in daj naprej.

Večkrat sem se sešel z Gregorčičem in Kajžarjem, največ pa sem sodeloval s Poldetom in Viktorjem Stražišarjem. Zaradi stroge tajnosti partizanske tiskarne nisem smel sodelovati v drugih organizacijah Osvobodilne fronte.

SPOMENIK KOZARA

SLAVKO GERLICA

Decembra 1941 in januarja 1942 so Nemci zaprli več aktivistov. Mene so zaprli 15. januarja 1942. Toplino in zaslisevali so me na sedežu jesenškega gestapa, pozneje tudi v Begunjah. Nemci sploh niso vedeli, da imam zvezo s tiskarno. Aretirali pa so me takole: Nekega dne 1941. leta se je oglašil pri meni član vaškega odbora OF, ki me je nagovarjal za sodelovanje. On ni vedel, da sem že vključen v organizacijo OF in da sem prevzel tiskanje poročil in letakov. Kot sem že dejal, mi je jeseniško vodstvo vstajе prepovedalo, da bi delal v drugih organizacijah ali odborih. Ponujeno sodelovanje sem odklonil z izgovorom, da ne morem sodelovati, ker imam preveč dela s propagando. Ko so aktivista zaprli, je pri mučenju povedal vse, kar je vedel in česar ni vedel. Srečala sva se v begunjskem zaporu. Skrušeno mi je dejal: »Aleš, oprost, nisem vzdržal.« Čez nekaj dni so me soočili z njim. Trdovratno sem zanikal izjavo, češ da ne morem sodelovati z OF zaradi dela s propagando. Zatrjeval sem, da sem odklonil sodelovanje, ker sem navdušen športnik in planinec.

Iz naše sobe so dvakrat odpeljali talce. Stopili so v sobo in kar s prstom pokazali, kdo naj gre z njimi. Brez kakršnegakoli spiska. Prve dni marca so me s transportom, bilo nas je okrog 50, poslali v Dachau. Aprila 1942 so nas šest odpustili iz Dachaua. Pri odhodu je oficir dejal:

»Zdaj greste domov. Imeli ste priložnost videti moč tretjega rajha, ki lahko kot orehovo lupino stre vsak odpor. Če se boste vrnili, vas bo pogoltnil krematorij.«

Sotrpini so res verjeli, da gremo domov, le jaz sem resno dvomil v iskrenost izjave. V spremstvu esesovske straže so nas pripeljali v münchenske zapore. Čakali smo na transport Židov za Mauthausen. V novem taborišču so nas najprej slekli, obrili, v kopalnici pa prebčali.

Šest mesecev sploh nisem vedel, da sem bil na lepaku, ki je oznanjal smrt petdesetih talcev zaradi atentata na Lukmana. To so mi povedali drugi zaporniki. Prav čakanje na transport Židov me je verjetno rešilo, saj so pri tako velikem številu na smrt obsojenih internirancev in tistih, ki so vsak dan umirali v taborišču, nehote pozabili name. Naj ponovim: takrat, ko so v Mauthausnu ustrelili 49 talcev, sem bil jaz zaprt v münchenskem zaporu.

Decembra 1943 so me premestili v taborišče Schlangenfeld pri Lienzu, podružnico Mauthausna. Premestili so me zato, ker sem bil strojni tehnik, ki jih je v tovarnah in delavnicah primanj-

kovalo. V Schlangenfeldu so bile boljše delovne razmere. Delal sem v tovarni, lastnik tovarne pa je bil avstrijski socialni demokrat, ki ni maral za nacizem. Omogočil mi je, da me je obiskalo dekle, sedanja žena, ki je prinesla ponarejene dokumente. Z njimi sva s Cvetom Kobalom pobegnili za velikonočne praznike 1944. Takoj sem se zglašil pri okrajnem komiteju za Jesenice na Mežakli. Kmalu so me izvolili za člana okrožnega komiteja.

Pozno jeseni 1944. leta, ko je padel prvi sneg, smo organizirali največjo konferenco aktivistov jesenškega okrožja. Dolžnost sekretarja okrožnega komiteja KPS in okrožnega odbora OF sem prevzel, ko sem bil na tečaju na Primorskem, na konferenci pa so me izvolili za sekretarja jesenškega okrožnega komiteja KPS in okrožnega odbora OF.

Teden dni po osvoboditvi je bilo okrožje razpuščeno, ustanovljena pa sta bila dva okrajna komiteja in dva okrajna ljudska odbora, in sicer Radovljica in Jesenice. Izvoljen sem bil za prvega predsednika okrajnega ljudskega odbora Jesenice...

Tako je bilo... In ko 10. oktobra praznuje 65-letnico svojega rojstva, mu čestitamo: Še na mnoga leta!

NAŠA SKUPNOST — 25. MAJ

Umetniška priloga. Ureja komisija pri uredniškem odboru Nsk, zanjo odgovarja Marjan Moškrič.